

Байша Кіра Миколаївна
Місяк Наталія Володимирівна
Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна

МІЖМОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ШЛЯХ УДОСКОНАЛЕННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. В статті розкривається питання цілесобразності використання різних методів, прийомів в навчальному процесі для досягнення мети – удосконалення мовних навичок студентів. Міжмовна діяльність, здійснювана на заняттях з англійської та української мов, розглядається як шлях до реалізації знань обох мов та удосконаленню мовних навичок студентів нефілологічних спеціальностей. Наявність «точок зіткнення» в наведеному матеріалі – українській та англійській – дозволяє авторам статті по-новому підійти до здійснення інтеграції знань, що демонструється в наведених в статті типах міжмовної діяльності студентів-нефілологів.

Ключові слова: переклад, пряме переклад, зворотній переклад, методи, міжмовна діяльність, анотація, інтеграція знань.

Ключові слова: переклад, пряме переклад, зворотній переклад, методи, міжмовна діяльність, анотація, інтеграція.

Kira Baysha
Nataliya Misyak
Kherson State University, Kherson, Ukraine

CROSS-LANGUAGE ACTIVITIES AS WAYS TO IMPROVE SPEECH COMPETENCE OF NON-PHILOLOGICAL SPECIALTIES STUDENTS

Abstract. The article reveals the question of the expediency of using different methods and techniques in the educational process to achieve the goal of improving the students' speech skills. Interlingual activities carried out in the classes in English and Ukrainian are considered as a way to realize the knowledge of the two languages and improve the speech skills and skills of non-philological specialties students. The presence of "points of contact" in the material - Ukrainian and English - allows to authors of the article to approach the implementation of the integration of knowledge in a new way, which is demonstrated in the types of interlingual activity of non-philological students cited in the article.

Keywords: translation, direct translation, reverses translation, methods, cross-lingual activity, abstract, knowledge integration

Сучасна вища освіта зорієнтована на посилення зв'язку змісту навчання з обраною професією. За такої умови особливого значення й *актуальності* набуває вдосконалення змісту вищої освіти, зокрема курсів української мови за професійним спрямуванням та іноземної мови для студентів нефілологічних спеціальностей, пошук теоретично обґрунтованих і практично виправданих шляхів утілення цього змісту в навчальний процес вишів.

Одним із важливих напрямків удосконалення навчання названих мов є формування мовленнєвої компетентності студентів – майбутніх фахівців, адже вміння спілкуватися державною та іноземною мовами є запорукою успіху в майбутній професійній діяльності.

Формування мовленнєвої компетентності відбувається передусім у процесі практичної діяльності і досягається застосуванням різних методик. Як прикладний аспект лінгвістики методика викладання мов у своїх теоретичних дослідженнях і практичних реалізаціях – це не застигла система підходів, методичних прийомів, методів, форм тощо. Розвиток мови, зміна вимог сучасного життя до мовної особистості та пріоритетів у функціонуванні мовних стилів, зміна концептуальних підходів до вивчення мови взагалі, нові результати теоретичних досліджень – усе це впливає на зміну одного домінуючого метода навчання на іншу методичну парадигму. Яскравим прикладом цього може бути аналіз закономірної зміни методів, що використовуються у викладанні, наприклад, іноземних мов: граматико-перекладний метод (класичний), прямий метод, аудіолінгвальний і аудіовізуальний методи поступилися комунікативно-орієнтованому підходу в навчанні. Ми не маємо на меті детально аналізувати названі методи з погляду сучасного викладання мов, але зазначимо, що один метод зароджується і формується зазвичай у межах іншого і розвивається у протиставленні себе попередньому або у його креативній логічній трансформації шляхом удосконалення позитивних сторін. Це дозволяє нам акцентувати увагу на тому, що перехід від одного «модного» метода до іншого відбувається не

стрибокподібно і що вибір того чи того метода залежить від конкретного мовного матеріалу, поставленої мети, рівня підготовленості аудиторії тощо. Свого часу слушно зауважив Л.Толстой, що одного метода у викладанні не досить, адже не існує метода, який би мав універсальні якості для будь-яких ситуацій: «Немає жодної методи ні поганої, ні доброї. Недолік методи полягає лише у винятковому слідуванні одній методи, а краща метода є відсутність будь-якої методи, але знання та вживання всіх метод і винайдення нових у міру труднощів, що зустрічаються». Отже, для досягнення мети – навчити мови доречно застосовувати різноманітні методи навчання, експериментувати та знаходити нові способи передачі знань і формування навичок.

Тему дослідження «Міжмовна діяльність як шлях удосконалення мовленнєвої компетентності студентів нефілологічних спеціальностей» аж ніяк не можна назвати новою, проте її невичерпність важко заперечувати. У сучасній методичній літературі з викладання англійської та української мов досить повно описано різні ефективні і не досить ефективні методи, прийоми, способи тощо, спрямовані як на формування мовної професійної компетенції, так і на вироблення вмінь і навичок професійного спілкування. Серед них зупинимося на перекладі, але не як на навчальній дисципліні майбутніх перекладачів, а як на методичному прийомі, завдяки якому можливим є не лише перевірка усвідомленого сприйняття змісту тексту, а й порівняння, зіставлення мовних фактів (на різних мовних рівнях) з метою удосконалення усної або письмової комунікації. Причому останнє – залежно від виду завдання – може оцінюватися викладачем як рідної, так і іноземної мови.

Переклад – вид мовного посередництва, за яким зміст іншомовного тексту оригіналу передається іншою мовою шляхом створення на ній комунікативно рівноцінного тексту. Як результат людської комунікативної діяльності переклад у різні періоди свого існування був як на піку свого розвитку, так і на піку свого забуття. У сучасній методиці викладання

іноземних мов спостерігається зрушення в бік використання перекладу як комунікативного акту в навчанні іноземної мови. Комунікативний переклад відносно новий термін, який виник як необхідність відділити переклад в комунікативному акті від звичного граматичного перекладу (grammar-translation method). Як зазначає Дафф [1], традиційний переклад втратив свою актуальність, оскільки він мав некомунікативний характер, був складним і в комунікативному аспекті малоефективним. Треба зазначити, що в сучасній методиці відбувається зміна негативного погляду на переклад взагалі як некомунікативний акт. Усупереч тому, що бракує методологічних робіт щодо «механізму» включення цього виду мовної діяльності в процес навчання іноземної мови, викладачі та вчителі продовжують практику використання традиційного перекладу. Пояснення такої прихильності полягає в тому, що в кожному тексті в межах окремого речення, окремої конструкції є можливість виділити труднощі перекладу і продемонструвати студентам /учням способи їх подолання.

Неоднозначним є й питання про направлення перекладання (терміни «прямий переклад» і «зворотний переклад»). Якщо для факультетів, де готуються фахівці – перекладачі, це є суттєвим, то для викладання іноземної мови на нефілологічних спеціальностях актуальним є перекладання на рідну мову; у цьому відношенні Джеймс Дікінс зауважує: «Практика перекладу зазвичай фокусується на перекладі на рідну мову, тому що саме в цьому напрямку досягається більш високий рівень якості результату» [2]. На лінгвістичному рівні перекладання на рідну мову забезпечує студента деякими перевагами, серед яких передусім інстинктивне знання семантичного, морфологічного, синтаксичного та лексичного аспектів рідної мови. Мовний досвід дозволяє студентам сприймати факти, наприклад, англійської мови через призму мови рідної, ефективніше здійснювати зіставлення граматичного матеріалу, виокремлюючи мовні явища, що збігаються, і аналізуючи розбіжності в мовних системах.

Опанування студентами-нефілологами двох навчальних дисциплін «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Іноземна мова», однакова проблема – недостатня кількість годин, закладених у навчальному плані, слабка мотивація тощо стали стимулом для встановлення професійного контакту викладачів названих курсів. Це виявилось передусім в окресленні «точок перетину», засвоєння яких буде давати позитивні результати в інтегрованих знаннях студентів і удосконалювати їх мовленнєві навички.

Навчання і англійської, і української мов має чітко професійно зорієнтований характер, тому, безперечно, одним із їх завдань є засвоєння професійної лексики, ядро якої становлять терміни. Засвоєння багатьох термінів відбувається через Інтернет, усне мовлення або через найсучасніші наукові статті. Надзвичайна стрімкість цього процесу, унаслідок чого новітні запозичення фіксуються лексикографічно із значним відставанням порівняно з їх фактичним входженням до загального чи наукового мовлення (цьому сприяють засоби масової інформації, реклама тощо), призводить до вживання іншомовних слів термінологічного характеру в їх некодифікованому вигляді. Так, за результатами дослідження Н.О.Попової, на 2003 рік близько 400 англо-американізмів не зафіксовані словниками [3]. Припускаємо, що за останні роки кількість таких іншомовних слів не зменшилася.

Освоєння англійського терміна здійснюється не лише в усному мовленні, а й на письмі, тому, на думку С Стецюк, так важливо виявити **«особливості орфографування англізмів (виділено нами –К.Б, Н.М.), граматичної ... і лексико-семантичної ... адаптації англійських термінів, які входять до української фінансово-економічної термінології»** [4].

Актуальність питання студіювання та вироблення практичних рекомендацій щодо адаптування запозичених англійських термінів до системи української мови спонукала до виконання таких завдань на заняттях з української мови за професійним спрямуванням:

- **Оформіть українською мовою запозичення з англійської мови. Яким орфографічним правилом ви послуговувалися, оформлюючи графічно українською мовою ці економічні терміни?**

Vending, engineering, internet hosting, catering, cleaning, consulting, franchising, underwriting.

- **Утворіть українські економічні терміни за аналогією до слів, поданих вище, від англ. *hostel, brand, clear, load, hire, show, damp*.**

З'ясуйте значення цих слів за словником.

Аналіз доступних нам словників виявив нерозробленість в українському правописі слів іншомовного походження питання про написання разом, окремо, з дефісом запозичень, які мають в англійській мові різне оформлення: англ. *account manager* / укр. *акаунт-менеджер*; англ. *businessman* / укр. *бізнесмен*; англ. *business woman* / *businesswoman* (за різними словниками) / укр. *жінка-бізнесмен, бізнес-вумен*; англ. *show business* / укр. *шоу-бізнес*; англ. *showman* / укр. *шоумен* та ін. Оскільки написання складних іменників – одна з напружених позицій сучасної української орфографії, включаємо такі термінологічні лексеми до словникового диктанту на заняттях з української мови.

Однією з вимог до мовленнєвої компетенції бакалавра є набуття вміння складати анотацію до тексту, наявність якої є обов'язковою в науковій статті, причому, як відомо, графічно оформленою англійською та українською мовами (це стосується і ключових слів – *keywords*). Роботу над написанням анотації можна організувати на занятті як з англійської, так і з української мови. Так, перед студентами на занятті з англійської мови стоїть завдання: до запропонованої статті (можна уривок статті) написати анотацію, перекласти її українською мовою. Текст анотації українською мовою перевіряється викладачем англійської мови з погляду адекватності змісту; з боку викладача української мови текст аналізується в композиційно-лінгвістичному аспекті. Ураховуючи фахову спрямованість мовних дисциплін, текст, що підлягає перекладу та анотуванню, зазвичай відповідає інтересам студентів, у нашому випадку, економічних спеціальностей:

European Integration, Labour Market Dynamics and Migration Flows

Michela Martinoia

3.1 The Economic Integration Measures

Economic integration can be observed in different phenomena such as real, monetary and financial integration. These phenomena include business cycle synchronization, inflation rate convergence, exchange rate variability, interest rate convergence, trade openness, trade integration and convergence of income (Dorrucchi et al., 2012). We focus on three of these integration phenomena in order to obtain two measures of integration: real and financial integration. To describe these phenomena we decided to construct three indicators to act as a proxy for real and financial integration. In this subsection we will explain how these measures were constructed, their economic significance and the trends demonstrated during the time periods.

For real integration we chose to construct two indicators: the first is a measure of economic integration within the EU-15, the second captures the effects of globalisation. The purpose of using two measures of trade integration is to show whether the immigration flows in the EU-15 countries are encouraged or incentivised by the greater internal integration or if they are tied to the effects of globalisation.

***The European Journal of Comparative Economics Vol. 8, n. 1, pp. 97-127
ISSN 1824-2979***

Наведений уривок статті частково пояснює зміст анотації на англійській мові із збереженням особливостей стилістики мови оригіналу:

Abstract

In the paper, firstly, we wish to evaluate whether a greater economic integration has effects, and of what type, on migration flows from Central and Eastern Europe (New Member States of the EU, NMS) towards the fifteen countries of the European Union (EU-15). Secondly, we wish to understand what effect the migration flows from the NMS have on the labour market of the receiving countries in the EU-15. We have modified the above mentioned model by introducing two innovations. Firstly, we constructed three measures that act as a proxy for economic integration: the Intra Regional Trade Index (IRTI), Global Trade Index (GTI) and Financial Market Integration (FMI). Then we placed the three indicators into the insider/outsider model to arrive at a modified version. The second innovative contribution was the introduction of an equation modelling migration flows. We then carried out an empirical analysis, which involved estimating a Structural Vector Autoregression Model (SVAR). The aim of this estimation was to evaluate, on the one hand, the effect that greater European

integration (a positive shock to the integration indicators) has on migration flows, and, on the other, to measure the type of effect that migration flows could have on the labour market of the EU-15 countries, considered as a single entity. The results of our empirical evidence show that economic integration does generate significant effects on migration flows from the enlargement countries towards the EU-15 countries. It also emerges that migration flows do generate an effect on the European labour market.

Keywords: *European economic integration, labour market effects, migration.*

У прикладі перекладу цієї анотації зберігаємо граматичні помилки і стиль викладання з метою показати об'єкт діяльності викладача української мови, оскільки, як бачимо, стилістика анотацій англійською мовою відрізняється від стилістики анотацій, авторами яких є носії української мови. Мета викладача української мови – адаптувати стиль іноземної анотації до українського наукового стилю.

Анотація

У статті ми, по-перше, хочемо оцінити, чи має посилення економічної інтеграції ефект, і якого типу, на міграційні потоки з Центральної та Східної Європи (нових держав-членів ЄС, NMS) в напрямку п'ятнадцяти країн Європейського Союзу (ЄС-15). По-друге, ми хочемо зрозуміти, який ефект потоки міграції з НМС мають на ринок праці приймаючих країн в ЄС-15. Ми модифікували інсайдер / аутсайдерську модель шляхом введення двох інновацій. По-перше, ми побудували три заходи, які діють як проксі для економічної інтеграції: індекс інтрарегіональної торгівлі (ІРТІ), глобальний індекс торгівлі (ГТІ) та індекс фінансової інтеграції ринку (ФМІ). Ми також розмістили три індикатори в моделі інсайдер / аутсайдера з метою дійти до модифікованої версії. Другим інноваційним внеском стало введення рівняння моделювання міграційних потоків. Потім ми провели емпіричний аналіз, який включав оцінювання структурної моделі векторної авторегресії (SVAR). Метою цієї оцінки було визначити, з одного боку, що більше ніж європейська інтеграція (позитивний шок для показників інтеграції) має вплив на міграційні потоки, і, з іншого боку, виміряти тип ефекту, що міграційні потоки можуть мати на ринку праці країн ЄС-15 та розглянути це як єдине ціле. Результати наших емпіричних даних показують, що економічна інтеграція дійсно генерує значний вплив на міграційні потоки з країн, що розвиваються по відношенню до країн ЄС-15. Крім того, з'ясовується, що міграційні потоки дійсно генерують вплив на європейський ринок праці.

Ключові слова: Європейська економічна інтеграція, ефекти ринку праці, міграція.

Аналогічна робота проводиться на занятті з української мови, але в цьому випадку анотація з рідної мови перекладається англійською (її переклад перевіряє викладач англійської мови, проводить відповідну роботу). Такий прямий і зворотний переклад текстів, однакових за жанром, формує корпус міжмовних відповідностей, закріплює їх у пам'яті, шліфує мовленнєву майстерність.

Професійна спрямованість навчальних мовних дисциплін на нефілологічних спеціальностях виявляється і в організації самостійної роботи з фаховими текстами, що репрезентують науковий стиль у різних його підстилях – власне науковому (на старших курсах), науково-навчальному, науково-популярному (на 1-2 курсах). Результат прямого і зворотного перекладання таких текстів бачиться не лише в отриманні нової інформації за фахом, але й у засвоєнні професійної англомовної лексики, її графічному оформленні, граматичних конструкцій, притаманних мові наукового стилю, у раціональному використанні знань двох мов. Переклад українською мовою перевіряється викладачами англійської та української мов, хоча мета такої перевірки на нефілологічних спеціальностях різна. Принаймні викладач української мови стає організатором самостійної роботи студентів над стилістичними помилками, які найчастіше зустрічаються в українських перекладах наукових текстів (досить тільки згадати про особливості вираження і перекладання пасивних конструкцій в обох мовах: *It's signed* – двокомпонентній конструкції в англійській мові відповідає безособове речення в українській).

Отже, на наш погляд, практика тісної співпраці викладачів іноземної та української мов (а в методичній літературі це не висвітлено) наочно демонструє взаємозв'язок мов взагалі, формує «мовне» мислення на основі порівняння, зіставлення мовних систем, сприяє вдосконаленню мовленнєвих навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Duff A. Translation. Second impression. Oxford, UK: Oxford University Press, 1990. 160 p.
2. Dickins J et al 2002 Thinking Arabic Translation: A course in translation method: Arabic to English, Oxon: Routledge.
3. Попова Н. О. Структурно-семантичні особливості новітніх лексичних запозичень з англійської в українську мову (90-і рр. XX ст. – початок XXI ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. І0.02.01 – українська мова / Н.О. Попова; Запорізький державний ун-т. – Запоріжжя, 2005. – 19 с.
4. Стецюк С. Англомовні запозичення в українській фінансово-економічній термінології / Світлана Стецюк // Проблеми української термінології : міжнар. наук. конф., 27–29 вересня 2012 р. : зб. наук. пр. – Л., 2012. – С. 52–54.